

Nr 251.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till svenska akademiens Nobelbibliotek; given Stockholms slott den 12 mars 1920.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

att såsom bidrag till uppehållande av verksamheten vid svenska akademiens Nobelbibliotek anvisa på extra stat för år 1921 ett reservationsanslag av 20,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Olof Olsson.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
12 mars 1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BRANTING,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre PALMSTIERNA,
Statsråden: UNDEN,
THORSSON,
OLSSON,
SANDLER,
NOTHIN,
NILSSON,
ERIKSSON,
SVENSSON,
HANSSON.

*Anslag till
svenska akade-
miens Nobel-
bibliotek.*

Departementschefen, statsrådet Olsson anförde härefter:

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse den 16 februari 1920 har svenska akademien anhållit, att Kungl. Maj:t måtte till 1920 års riksdag göra framställning om ett årligt anslag av 20,000 kronor för upprätthållande av akademiens s. k. Nobelbibliotek. Till stöd härför har akademien anført följande:

När genom Alfred Nobels testamente åt akademien anförtrotts att utdela det s. k. litteraturpriset, vidtogos för detta ändamål vissa organisatoriska anordningar. I enlighet med de av Kungl. Maj:t för Nobelstiftelsen utfärdade grundstadgar, § 6, utsågs en »Nobelkommitté», bestående av 5 ledamöter, för avgivande av utlåtande beträffande prisutdelningen. I § 11 av samma grundstadgar heter det vidare: »till biträde vid den för prisbedömandet erforderliga utredning samt främjande i övrigt av stiftelsens ändamål äga prisutdelarna inrätta vetenskapliga institutioner och andra anstalter. Dessa stiftelsen tillhöriga institutioner och anstalter kallas Nobelinstitut». I enlighet härmed inrättade akademien såsom prisutdelare ett Nobelinstitut, bestående av vetenskapsmän på olika språkområden, för avgivande av förberedande utlåtanden till Nobelkommittén. De vid institutet anställda vetenskapsmännen äro för närvarande fyra.

I samband med detta institut upprättades ett bibliotek, enligt stadga den 29 juni 1900 »med särskilda bestämmelser angående utdelning genom svenska akademien av pris från Nobelstiftelsen», § 2. Denna § lyder: »Vid sitt Nobelinstitut, med vilket ett större bibliotek, huvudsakligen i modern litteratur, skall vara förenat, anställer akademien, förutom bibliotekarie och en eller flera amanuenser, i mån av behov litterärt bildade tjänstemän och biträden». Detta biblioteks närmaste uppgift var uppenbarligen att utgöra ett hjälpmedel för kommittén och institutet vid dessas verksamhet för prisutdelningsfrågornas beredning, men det ligger i sakens natur, att ett sådant bibliotek icke borde hållas slutet för enskilda forskare eller eljest litterärt intresserade personer, vilka önskade begagna detsamma. Genom reglemente för biblioteket bestämde också akademien redan år 1901, att biblioteket skulle vara öppet för begagnande i och för studier på stället eller för hemlån av

- 1) ledamöter av akademier och lärda samfund;
- 2) lärare och lärarinnor vid högre och lägre läroanstalter;
- 3) studerande vid universitet eller högskola och elever vid lärarseminarier;
- 4) andra vetenskapsidkare, författare och tidningsmän; samt
- 5) andra personer, som önska begagna biblioteket för upplysning i litterär eller vetenskaplig angelägenhet.

Biblioteket, som numera omfattar några och fyrtiotusen volymer, innehåller:

- 1) en nästan fullständig samling av de nyare västerländska (germanska, romanska och slaviska) folkens klassiska och litteraturhistoriskt märkliga vitterhet;
- 2) en rikhaltig och omfattande samling av all sådan skönlitteratur från de senare årtiondena, som i något avseende kan anses äga litterärt intresse;
- 3) en omfattande samling av bibliografiska och litteraturhistoriska verk, författarbiografier och litteraturkritiska arbeten;
- 4) en rikhaltig samling av olika lands encyklopediska uppslagsverk, biografiska lexika, ordböcker i moderna språk och andra uppslagsverk;
- 5) en samling av viktigare litterära och kritiska tidskrifter; samt
- 6) ett handbibliotek i andra humanistiska ämnen: historia, konstvetenskap, språkvetenskap, filosofi samt antik, österländsk och fornnordisk vitterhet.

Av de litterärt intresserade personer, för vilka biblioteket står öppet, har det använts i alltjämt ökad grad, och det ej blott i huvudstaden utan även i ej ringa utsträckning genom utlåning till landsorten, förmedlad av universitets- och stadsbiblioteken samt läroverkens bibliotek, liksom också Nobelbiblioteket å sin sida förmedlat lån från dessa bibliotek till låntagare i Stockholm.

Utvecklingen av Nobelbibliotekets lånerörelse under den tid av 18 år, som förflytit, sedan det trädde i verksamhet (november 1901), framgår av följande uppgifter å antalet utlånade volymer:

1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910
1,695	2,134	2,636	3,111	2,760	2,466	2,937	3,097	4,113
1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
4,294	4,466	4,531	3,456	3,985	4,257	5,467	7,706	6,123

Det torde med all sannolikhet kunna antagas, att bibliotekets användning för litterära och filologiska studier även i framtiden kommer att ökas. Att dess verksamhet emellertid redan nu är av verklig betydelse torde tydligt framgå vid en jämförelse av dess utlåningssiffror med motsvarande uppgifter för kungl. biblioteket och två av Stockholms likaledes med statsmedel bekostade, mest betydande vetenskapliga specialbibliotek: vetenskapsakademiens bibliotek och karolinska institutets bibliotek under de senaste fem år, för vilka uppgifter föreligga:

Utlånta volymer från	1914	1915	1916	1917	1918
Kungl. biblioteket.....	15,596	14,890	16,312	18,832	20,698
Vetenskapsakademiens bibliotek.....	3,774	3,417	4,713	3,536	3,880
Karolinska institutets bibliotek.....	2,365	2,660	2,639	3,106	2,484
Nobelbiblioteket	3,456	3,985	4,257	5,467	7,706

Utlåningen var således år 1918 mer än en tredjedel av kungl. bibliotekets och större än vetenskapsakademiens och karolinska institutets tillsammans.

Ovanstående uppgifter ge vid handen, att Nobelbiblioteket har en viktig uppgift att fylla inom vårt biblioteksväsen och att det utgör ett väl behöfligt komplement till övriga bibliotek i huvudstaden. Detta har också på annat sätt från sakkunnigt håll intygats. Utom de yttranden, som härom tid efter annan förekommit i pressen och i utgivna skrifter, vilkas författare haft nytta av biblioteket, må i sådant avseende anföras den bestämmelse rörande omfånget av kungl. bibliotekets bokanskaffning, som finnes i § 3 av Kungl. Maj:ts instruktion för kungl. biblioteket den 30 december 1910. Det heter där, att för den utländska tryckavdelningen »må i allmänhet ej anskaffas specialarbeten inom de litteraturområden, för vilka finnas särskilda offentliga boksamlingar i huvudstaden, såsom naturvetenskap, medicin, officiell statistik, numismatik, agrikultur, teknologi, krigsvetenskap och modern skönlitteratur». Med avseende å sistnämnda litteraturområde har med denna bestämmelse hänvisats till Nobelbiblioteket, vars tillvaro och verksamhet sålunda, i likhet med övriga specialbibliotek, vilka alla äro statsunderstödda, innebär en minskning i kungl. bibliotekets anslagsbehov för personal och bokanskaffning.

Betydelsen av detta bibliotek såsom en allmän bildningsanstalt torde härmed vara till fullo ådagalagd. Det tillgodoser ett allmänt intresse av stor vikt.

Det visade sig emellertid efter några år, att upprätthållande av ett sådant bibliotek var förenat med kostnader av den betydelse, att de för ändamålet tillgängliga hjälpmedel kunde bli otillräckliga, och inom akademien ifrågasattes därför att inskränka bibliotekets uppgift till att vara allenast ett handbibliotek för prisutdelningens förberedande och därigenom nedbringa utgifterna för det samma. Akademien fann det emellertid motbjudande att avstånga allmänheten från en kunskapskälla, som den visade sig så livligt anlita; då tillfälle därtill erbjöd sig, anslog akademien år 1916 ett icke utdelat pris till en särskild fond, vars årliga avkastning skulle användas för bibliotekets utveckling, och till samma fond lades nästlidna år det icke utdelade prisbeloppet för år 1918. Emellertid hava

övriga inkomster minskats och genom den inträffade dyrtiden kostnaderna i sådan grad stegrats, att dessa åtgärder till stärkande av tillgångarna visat sig alldeles otillräckliga, och för möjliggörande av bibliotekets fortsatta verksamhet är statens understödjande mellankomst nu med nödvändighet påkallad.

Till ådagaläggande härav anhåller akademien att få närmare utveckla, huru den ekonomiska ställningen för biblioteket för närvarande visar sig.

Till bestridande av utgifterna för Nobelkommittén. Nobelinstitutet och biblioteket är främst att tillgå avkastning från Nobelstiftelsens huvudfond. § 13 i grundstadgarna bestämmer: »Av den andel i huvudfondens avkastning, varöver varje prisgrupp årligen äger förfoga, avtages en fjärdedel från prisutdelningen. Sedan de omedelbara utgifterna för prisutdelningen avgått, användes det avtagna beloppet i övrigt till bestridande av prisgruppens omkostnader för dess Nobelinstitut. Vad som ej åtgår till årets utgifter besparas för institutets framtida behov.» Den avkastning, som år 1919 utgick till varje prisutdelare och som skall användas att betäcka 1920 års utgifter, var 44,700 kronor 9 öre. Härav skola i första hand bestridas kostnaden för Nobelkommittén och Nobelinstitutet samt de omedelbara utgifterna för prisutdelningen. Sammanlagda beloppet av dessa utgifter är i 1920 års stat upptaget till 34,950 kronor 1 öre. Till biblioteket återstår alltså 9,750 kronor 8 öre.

Därutöver är, ensamt för biblioteket, att tillgå avkastningen av den s. k. organisationsfonden. Om denna fond stadgas i § 4 av »Övergående stadganden»: »Av stiftelsens tillgångar avtages för varje prisgrupp ett belopp av 300,000 kronor eller tillhopa 1,500,000 kronor att jämte ränta från den 1 januari 1900 i mån av behov utanordnas till bestridande av organisationskostnader för Nobelinstitutet.» Av dessa 300,000 kronor användes 100,000 till organisation av Nobelbiblioteket, d. v. s. till den första bokuppsättningen, och av återstoden, 200,000 kronor, åtnjuter Nobelbiblioteket räntan. Denna ränta, som för år 1919 steg till 6.639 kronor 18 öre, skall användas för 1920 års utgifter för Nobelbiblioteket. Att denna ränta ställer sig så anmärkningsvärt låg beror därav, att av den inflytna räntan avgår — väsentligen till skatter — mer än en fjärdedel, innan utbetalning till vederbörande prisutdelare sker.

Slutligen tillfaller biblioteket avkastningen av den särskilda fond, om vilken ovan nämnts och som tillkommit enligt § 5 grundstadgarna. Denna § lyder: »Ånses ej något av de arbeten, som kommit under bedömande, vara av den beskaffenhet nu är sagd, reserveras prisbeloppet till nästföljande år. Kan priset ej heller då utdelas, lägges prisbeloppet till huvudfonden, där ej tre fjärdedelar av de i avgörandet deltagande besluta, att det skall avsättas till en särskild fond för prisgruppen.» Före år 1919 hade den av svenska akademien representerade prisgruppen haft blott ett dylikt avsatt pris. Kapitalbeloppet å detta var vid 1919 års början 146,900 kronor 40 öre, och räntan härå, 5,131 kronor 36 öre, skall användas att bestrida 1920 års utgifter. 1919 avsattes ännu ett Nobelpris, så att den »särskilda fonden» vid ingången av 1920 utgjorde 285,097 kronor 92 öre. Räntan härå, som skall användas för 1921 års utgifter, kan beräknas till omkring 9,120 kronor. Dessutom äger Nobelinstitutet en reservfond, som uppstått genom besparingar under gynnsammare år, då utgifterna varit mindre (lägre skatter och

inga dyrtidstillägg). På senare tid har emellertid denna fond måst allt mer och mer anlitas för att betäcka den årliga, allt större bristen i staten. Vid ingången av år 1919 utgjorde denna fond 56,468 kronor 44 öre. Men genom den brist, som uppstod under år 1919, har fonden vid årets slut sjunkit till 48,323 kronor 87 öre.

Nobelbibliotekets *inkomststat* för 1920 visar således:

1) Från huvudfonden.....	kronor 9,750: 08
2) » organisationsfonden.....	» 6,639: 18
3) » särskilda fonden	» 5,131: 36
	<hr/>
	Kronor 21,520: 62

Utgiftsstaten ter sig på följande sätt:

Anslaget till bokinköp och bindning var år 1903 6,500 kronor; år 1907 ökades det till 7,600 kronor, men måste år 1915 nedsättas till 4,900 kronor, år 1918 höjdes det åter till 6,400 kronor, emedan under det föregående året på sätt förut nämnts ett Nobelpris indragits och avkastningen därav anslagits till biblioteket.

Emellertid har bibliotekarien framhållit nödvändigheten av ett väsentligt ökat anslag och anfört:

»Under de senare åren ha bokprisen i alla länder undergått en betydlig höjning, som åtminstone delvis lär bli permanent; likaså har bindningskostnaden på grund av ökade materialpriser och arbetslöner väsentligen stegrats. Redan för att uppväga denna kostnadsökning, d. v. s. förekomma en minskning av bokinköpen, så att biblioteket i sin bokanskaffning må någorlunda kunna följa med den litterära produktionen på de områden, som här komma i fråga, erfordras alltså en avsevärd höjning av detta anslag. Dessutom erfordras ökade medel för prenumeration och bindning av litterära tidskrifter i större omfattning än de nuvarande inkomsterna medgiva. En rikligare tillgång på sådana tidskrifter är i själva verket oundgänglig för vinnande av en översikt över den samtida litterära och vetenskapliga utvecklingen i olika länder; men av brist på medel har antalet här hållna tidskrifter måst betydligt inskränkas emot vad fallet var i början av bibliotekets verksamhet. Av samma skäl har biblioteket ej haft råd att binda mer än en mindre del av sina tidskrifter; till större delen stå de tills vidare obundna, vilket givetvis i längden innebär en svår olägenhet för ett offentligt bibliotek.»

Bibliotekarien hemställer därför, att anslaget måtte höjas till 15,000 kronor. Denna behjärtansvärda hemställan har akademien icke kunnat tillmötesgå i 1920 års stat, utan har posten där upptagits till oförändrat belopp, 6,400 kronor.

Återstår hyra för bibliotekets lokaler; denna utgår enligt ett 10-årigt kontrakt för närvarande med 5,500 kronor. Skulle vid kontrakttidens utgång den 1 april 1921 hyresavtalet hava förnyats, hade hyresbeloppet förvisso blivit ett helt annat. Men akademien avser att, när akademien på grund av fröken M. Sunnerdahls donation under år 1920 kommer att tillträda övre våningen i Börshuset, dit överflytta biblioteket. Då emellertid akademien för att komma i besittning

av dessa lokaler har att själv, utöver donationsmedlen, till Stockholms stad erlægga ett belopp av 100,000 kronor, lärer det icke kunna anses vara annat än tillbörligt, om akademien, som har att tillgodose egna utgifter, för ränta och amortering av detta belopp från Nobelstiftelsen, som ju ekonomiskt är en från akademien alldeles fristående institution, bekommer ett efter nuvarande hyresförhållanden så blygsamt hyresbelopp som 7,500 kronor. Detta belopp torde bära upptagas i 1921 års stat, men då lokalerna hållas uppvärmda utan kostnad för biblioteket, torde posten: expenser kunna i samma stat nedsättas med 1,000 kronor.

Utgiftsstaten för år 1920 ställer sig alltså på följande sätt:

Bokinköp och bindning	kronor	6,400:—
Löner	»	20,719:—
Expenser.....	»	3,700:—
Hyra	»	5,500:—
	Kronor	36,319:—

Då inkomsterna under samma år endast stiga till 21,520 kronor 62 öre, uppstår således en brist av 14,798 kronor 38 öre, som måste betäckas från den nyss omtalade reservfonden, vilken i följd därav kommer att minskas från 48,323 kronor 87 öre till 33,525 kronor 49 öre.

För år 1921 kan utgiftsstaten beräknas bli:

Bokinköp och bindning måste höjas åtminstone till.....	kronor	8,000:—
Löner	»	20,719:—
Expenser.....	»	2,700:—
Hyra	»	7,500:—
	Kronor	38,919:—

Häremot kommer då att svara en inkomststat med ungefär följande belopp:

1) Från huvudfonden	kronor	9,750:08
2) » organisationsfonden	»	6,639:18
3) » särskilda fonden.....	»	9,120:—
	Kronor	25,509:26

Bristen kan då beräknas till 13,409 kronor 74 öre, och reservfondens medel, 33,523 kronor 35 öre, torde i följd därav komma att nedgå till 20,115 kronor 61 öre. Men i verkligheten torde bristen komma att bli betydligt större. Under år 1920 skall nämligen Nobelstiftelsen erlægga skatten för år 1919, och denna kan i runt tal beräknas bli 60,000 kronor större än föregående år. Då prisutdelarna tillsammans erhålla en fjärdedel av huvudfondens avkastning, betyder denna merutgift, att de fem prisutdelarna för att möta 1921 års utgifter få en minskad utdelning från huvudfonden av tillsammans 15,000 kronor, vilket för akademiens Nobelinstitut och bibliotek gör 3,000 kronor. Vidare komma kostnaderna för bibliotekets förflyttning och anordnande i de nya lokalerna med nuvarande arbetspris att bli rätt betydande. Bristen torde därför i verkligheten

stiga till ungefär 20,000 kronor, varefter av reservfonden icke skulle återstå 15,000 kronor — ett belopp, som skulle vara otillräckligt att täcka den brist, som med visshet kan beräknas uppstå under år 1922.

Med stöd av vad sålunda anförts och då för Nobelbiblioteket inträtt ett ekonomiskt nödläge, vars avhjälpande icke kan uppskjutas, om verksamheten i dess nuvarande omfattning skall kunna fortsättas, har akademien ansett sig böra nu underställa Kungl. Maj:t detta ärende.

Över denna framställning har riksbibliotekarien den 2 mars 1920 avgivit infortrat utlåtande, däri anföres följande:

Då svenska akademiens Nobelbibliotek i november 1901 kunde träda i verksamhet, tillfördes de svenska allmännytiga biblioteken ett värdefullt tillskott, och en förut kännbar lucka i icke blott huvudstadens utan även hela vårt lands bibliotekväsen fylldes. Ett inom området modern vitterhet synnerligen rikhaltigt specialbibliotek, som torde sakna sin motsvarighet i något annat land, ställdes med ens till förfogande icke blott åt de institutioner, svenska akademiens Nobelkommitté och Nobelinstitut, åt vilka det maktpåliggande uppdraget att utdela det litterära Nobelpriset var anförtrott, utan även åt den litterärt intresserade allmänheten. De kategorier av personer, åt vilka bibliotekets begagnande i främsta rummet var tillåtet, voro enligt biblioteksreglementet redan från början synnerligen liberalt angivna; praktiskt taget har rätten att begagna Nobelbiblioteket nu utsträckts till varje litterärt och vetenskapligt intresserad person icke blott i huvudstaden utan genom bibliotekets förbindelser med universitets-, läroverks- och stadsbiblioteken även i övriga delar av landet. Den vidsynthet, som prägade svenska akademiens tolkning av bestämmelsen i Nobel-tiftelsens grundstadgar, att akademiens Nobelinstitut också skulle vara en härd för forskning inom det litterära området, skapade utan kostnader för staten en storartad allmän bildningsanstalt i vårt land och synes mig därför förtjäna det största erkännande även från statsmakternas sida.

För Nobelbibliotekets innehåll redogöres i akademiens skrivelse. Biblioteket omfattar dels en nästan fullständig samling av de nyare västerländska (germanska, romanska och slaviska) folkens klassiska litteraturer samt det viktigaste av de senare årens skönlitterära produktion inom samma språkområden, dels en mycket stor litteraturhistorisk, bibliografisk och encyklopedisk avdelning; vidare bör framhållas bibliotekets storartade samling av litterära och kritiska tidskrifter, som i alldeles särskild grad tjänar bibliotekets speciella uppgift. Jag vill i detta sammanhang blott tillägga, att den stora sakkunskap, varmed biblioteket från början anlades, under de nu gångna snart tjugå åren av dess tillvaro fortfarande gjort sig gällande vid samlingarnas ökande och tillväxt, naturligtvis i mån av de relativt begränsade medel, som kunnat ställas till biblioteksförvaltningens förfogande och varom akademiens skrivelse i detalj upplyser. På grund särskilt av penningvärdets fall och de alltjämt stegrade bokprisen och kostnaderna för bokbindningen äro dessa medel nu, trots på andra håll gjorda besparingar, otillräckliga för att upprätthålla bibliotekets verksamhet i samma riktning som hittills.

Av de i skrivelsen lämnade uppgifterna om Nobelbibliotekets ekonomiska ställning framgår också, att andra fonder i Nobelstiftelsen icke kunna anlitas för bibliotekets underhåll. Då jag därför anser, att en stor, om icke obotlig skada skulle tillfogas svenskt bibliotekväsen i allmänhet, om akademien icke skulle vara i stånd att fullfölja bibliotekets accession i samma skala som hittills eller genom indragning i personalen skulle nödsakas att undandraga allmänheten detsammias begagnande helt eller delvis, anser jag mig böra tillstyrka den gjorda framställningen enbart ur den nu framhävda synpunkten av Nobelbiblioteket som central för litterära studier och litteraturhistorisk forskning.

Men härtill kommer en annan synpunkt, som särskilt för kungl. bibliotekets vidkommande är av stor betydelse och som jag därför anser mig böra här framlägga för Kungl. Maj:t. Under det att kungl. bibliotekets samlingar av äldre, klassisk vitterhet äro synnerligen fullständiga, är däremot den moderna skönlitteraturen mindre väl, ja, svagt företrädd. Så är även förhållandet i de andra offentliga biblioteken i vårt land även vad universitetsbiblioteken beträffar. Vid Nobelbibliotekets upprättande fylldes därför en viktig lucka i landets bokbestånd, samtidigt som kungl. biblioteket kunde besparas inköp i större utsträckning av just sådan litteratur, som är föremål för Nobelbibliotekets verksamhet. I akademins skrivelse framhålles också med rätta, att enligt § 3 av instruktionen för kungl. biblioteket den 30 december 1910 för detta bibliotek ej må anskaffas specialarbeten inom de litteraturområden, för vilka finnas särskilda offentliga boksamlingar i huvudstaden, däribland även modern skönlitteratur, detta med särskild tanke på Nobelbiblioteket. En blick på de i kungl. bibliotekets årsberättelser offentliggjorda statistiska uppgifterna angående bokförvärv visar, att under femårsperioden 1897—1901, alltså närmast före Nobelbibliotekets trädande i verksamhet, förvärvades med de till kungl. bibliotekets förfogande då stående knappa tillgångarna 459 verk utländsk skönlitteratur i 1.023 band; för den följande femårsperioden 1902—1906 äro dessa siffror respektive 282 och 373, för perioden 1914—1918 362 och 713. Av princip inköpas numera för kungl. biblioteket verk av moderna skönlitterära författare endast, när sådana föreligga i samlade upplagor.

Det är vidare klart, att i den mån Nobelbiblioteket alltmera börjat anlitas av den litterärt intresserade allmänheten, en icke obetydlig arbetsbörda i övrigt avlastats från kungl. biblioteket. De i akademins skrivelse anförda siffrorna för utlåning, jämförda med motsvarande siffror i kungl. biblioteket och i vetenskapsakademiens och karolinska institutets bibliotek, tala härom ett övertygande språk. Enligt dessa utgjorde hemlanens antal i Nobelbiblioteket år 1918 7,706 volymer, i kungl. biblioteket samma år 20,698, i vetenskapsakademiens bibliotek 3,880 och i karolinska institutets bibliotek 2,482. Nobelbibliotekets utlåning är således mer än tre gånger så stor som det sistnämnda bibliotekets och ungefär dubbelt så stor som vetenskapsakademiens. I förhållande till kungl. biblioteket utgör Nobelbibliotekets utlåning över en tredjedel av samtliga hemlan i kungl. biblioteket. Av dessa siffror framgår klart och tydligt, dels vilken roll Nobelbiblioteket spelar i huvudstadens litterära och vetenskapliga liv, dels vilken betydelse dess samlingar hava som komplement till det svenska nationalbibliote-

ket på ett mycket vidsträckt område, den moderna utländska vitterheten, dels slutligen på vilket förträffligt sätt Nobelbiblioteket sekunderar kungl. biblioteket i dess uppgifter gent emot en bildningssökande allmänhet.

Med stöd av vad jag ovan anfört om Nobelbibliotekets betydelse dels i allmänhet som litterär forskningscentral, dels särskilt för kungl. bibliotekets vidkommande, anser jag mig böra på det livligaste förorda den gjorda framställningen om ett årligt statsanslag i och för vidmakthållande av Nobelbibliotekets verksamhet i samma riktning som hittills. Vad beträffar det begärda anslaget storlek, 20,000 kronor, har jag på grund av den av akademien lämnade utredningen intet att erinra häremot, utan finner detta belopp icke blott skäligt utan även för ändamålet erforderligt.

Vidare har på grund av remiss Nobelstiftelsens styrelse den 4 mars 1920 yttrat sig över framställningen och därvid, med vitsordande av de uppgifter, som akademien lämnat angående de medel, vilka stå till akademiens förfogande för dess Nobelbibliotek, tillstyrkt bifall till densamma.

*Departements-
chefen.*

Uppenbarligen kunna vissa principiella betänkligheter anföras mot bifall till en framställning av den art som den nu föreliggande. Jag väntar mig också den gensagan, att det skulle betyda ett insläende på den för statsverket ekonomiskt vittutseende vägen att förmedelst allmänna medel understödja en sådan verksamhet som den, vilken bedrives av Nobelinstitutet, och att därmed vägen skulle stå öppen för en utveckling, som kan befaras medföra konsekvenser av en nu oöverskådlig räckvidd.

Jag vill då till en början framhålla, att den föreliggande frågan enligt min mening varken får eller bör betraktas som ett krav på statens bidrag till svenska akademiens Nobelinstitut för att sätta detta institut i stånd att fullgöra de åligganden, som tillkomma detsamma i avseende å dess bibliotek. Ett direkt understödjande av statsmedel till Nobelinstitutets verksamhet är en fråga av betydligt större dimensioner och bör ej sammanblandas med det nu föreliggande spørsmålet.

Enligt min uppfattning gäller det att understödja ett bibliotek, som spelar en betydande roll och fyller en viktig uppgift i vårt biblioteksväsen. Man bör enligt min mening taga sikte på detta biblioteks ställning och den verksamhet, det hittills utövat, då man går att pröva ifrågavarande framställning. Såsom framgår av akademiens skrivelse och jämväl torde vara för var och en bekant, är svenska akademiens Nobelbibliotek inriktat på det litterära och litteraturhistoriska området, det utgör ett slags humanistiskt specialbibliotek, en motsvarighet till de naturvetenskapliga biblioteken vi hava, t. ex. hos vetenskapsakademien, karolinska institutet och tekniska

högskolan, på samma gång det liksom dessa bildar ett komplement till kungl. bibliotekets samlingar. Sistnämnda omständighet bör man givetvis ägna vederbörligt beaktande; den har, såsom erinrats, fått uttryck i den för kungl. biblioteket gällande instruktionen, och riksbibliotekarien har i sitt utlåtande särskilt framhållit den betydelse, som ligger häri. Akademien har vidare framhållit, hurusom utlåningsfrekvensen vid dess Nobelbibliotek stigit avsevärt och överträffar motsvarande siffror vid andra specialbibliotek i huvudstaden. Det fyller uppenbarligen en lucka i vårt biblioteksväsen och har utvecklats till en centralhård för litterära studier och litteraturhistoriska forskningar. Jag anser sålunda, att i detta fall lika fullt som i fråga om andra specialbibliotek goda skäl finnas för staten att tillvarataga det obestriddiga statsintresse, som här föreligger. Skulle av brist på medel akademien se sig nödsakad att inskränka bibliotekets verksamhet — exempelvis genom minskning av bokinköp — torde härigenom en avsevärd förlust för forskningen vara att befara, och det kan ifrågasättas, huruvida icke i sådant fall kungl. biblioteket genom ökade anslag måste sättas i tillfälle att förvärva vad akademiens Nobelbibliotek ej ser sig i stånd att anskaffa.

Såsom framgår av akademiens skrivelse, te sig de ekonomiska förhållandena för akademiens Nobelinstitut för närvarande allt annat än gynnsamma. Det är det sjunkande penningvärdet eller, om man hellre så vill säga, dyrtiden och dess verkningar, som här liksom i så många andra fall åstadkommit, att gamla beräkningar ej längre stå sig. Det belopp, som nu från akademiens sida ifrågasatts skola utgå av statsmedel, utgör 20,000 kronor. Jag har däremot intet att erinra. Akademien hemställer om ett årligt anslag; under nuvarande förhållanden måste jag inskränka mig att föreslå ett anslag å nämnda belopp på extra stat för år 1921; givetvis bör man någon tid avvakta, huru de ekonomiska förhållandena komma att för den närmaste tiden te sig för Nobelbiblioteket, innan man binder sig vid ett mera definitivt anslag.

Medel för ändamålet äro icke i statsverkspropositionen beräknade men torde kunna beredas å riksstaten genom besparingar å andra håll under åttonde huvudtiteln därigenom, att framställningar, för vilka medel i statsverkspropositionen tagits i beräkning, antingen icke komma att avlätas till riksdagen eller ock innebära anslagskrav till lägre belopp än som för ändamålet reserverats.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

Kungl. Maj:ts Proposition Nr 251.

att såsom bidrag till uppehållande av verksamheten vid svenska akademiens Nobelbibliotek anvisa på extra stat för år 1921 ett reservationsanslag av 20,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gustav Floren
